

The Effect of Bricolage on Sustainable Entrepreneurial Performance of SMEs: The Mediating Role of Opportunity Identification and the Moderating Role of Green Entrepreneurial Orientation

Rahim Sarvari¹ | Milad Pourzare² | Ali Davari^{✉3}

1. Department of Corporate Entrepreneurship, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran, Tehran, Iran.
E-mail: rsarvari@ut.ac.ir
2. Department of Corporate Entrepreneurship, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran, Tehran, Iran.
E-mail: pourzare.milad@ut.ac.ir
3. Department of New Business, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran, Tehran, Iran.
(Corresponding Author). E-mail: ali_davari@ut.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 02 Mar 2025

Received in revised form:
04 Jun 2025

Accepted: 10 July 2025

Available online: 10 July
2025

Keywords:

Entrepreneurial Bricolage;
Sustainable Entrepreneurial
Performance;
Entrepreneurial
Opportunity;
SMEs;
Green Entrepreneurial
Orientation.

Small and medium-sized enterprises (SMEs), due to resource limitations, are constantly seeking solutions to improve their performance using minimal resources. In this context, entrepreneurial bricolage, as a creative and flexible strategy, can help these companies overcome challenges and achieve sustainable growth. Therefore, the present study aims to examine the effect of entrepreneurial bricolage on sustainable entrepreneurial performance, considering the mediating role of entrepreneurial opportunity identification and the moderating role of green entrepreneurial orientation. This research is applied in terms of purpose and descriptive-correlational in terms of data collection. The statistical population of the study consisted of SMEs operating in industrial towns of Tehran, from which 110 companies were selected using convenience sampling. The required data were collected through a standardized questionnaire. The validity of the questionnaire was assessed using expert opinions, and its reliability was evaluated using Cronbach's alpha. Structural equation modeling (SEM) and Smart PLS 4 software were used to test the hypotheses. The results showed that entrepreneurial bricolage has a positive and significant impact on sustainable entrepreneurial performance. Additionally, entrepreneurial bricolage plays an important role in identifying entrepreneurial opportunities, which in turn positively affects sustainable entrepreneurial performance. Moreover, the mediating role of entrepreneurial opportunity identification in the relationship between entrepreneurial bricolage and sustainable entrepreneurial performance was confirmed. Green entrepreneurial orientation also has a moderating effect in this relationship, meaning that companies with a green approach are better able to leverage entrepreneurial bricolage to achieve sustainable performance. The results of this study emphasize that combining creative strategies, opportunity identification, and environmental considerations can contribute to the success and sustainability of SMEs.

Education and Management of Entrepreneurship, 2025, Vol. 4, No. 3, pp 79-104

Cite this article: Sarvari, R., Pourzare, M., & Davari, A. (2025). The Effect of Bricolage on Sustainable Entrepreneurial Performance of SMEs: The Mediating Role of Opportunity Identification and the Moderating Role of Green Entrepreneurial Orientation. *Education and Management of Entrepreneurship*, 4(3), 79-104. doi: 10.22126/eme.2025.11854.1150 (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2025.11854.1150>

Publisher: Razi University

Extended Abstract

Introduction

In today's competitive world, small and medium-sized enterprises (SMEs) are recognized as one of the most important drivers of economic growth and quality of life improvement. However, these companies face numerous challenges due to a lack of tangible and intangible resources, which can limit their development and performance. Additionally, increasing environmental issues and social pressures have prompted businesses to seek solutions that balance economic growth with sustainability. Organizations can no longer focus solely on financial objectives; they must also consider the environmental and social dimensions of their performance to remain competitive in the long term. One innovative approach to overcoming resource limitations and moving toward sustainability is entrepreneurial bricolage. Bricolage enables companies to creatively leverage existing resources, bypass traditional constraints, and identify and exploit new opportunities. This capability can play a decisive role in the success of SMEs, which often face more limited resources. On the other hand, identifying entrepreneurial opportunities is a key factor in the growth and development of businesses. Organizations that can promptly recognize environmental changes and market needs are more likely to achieve sustainable and competitive performance. Moreover, green entrepreneurial orientation, which emphasizes eco-friendly innovations and social responsibility, can act as a moderating factor in the impact of bricolage on sustainable performance. Therefore, the purpose of this study is to examine the effect of entrepreneurial bricolage on sustainable entrepreneurial performance. In addition, this research analyzes the role of entrepreneurial opportunity identification as a mediating variable and green entrepreneurial orientation as a moderating variable in this relationship.

Research Method

This study is applied in terms of purpose and descriptive-correlational in terms of methodology. The statistical population of this research consists of small and medium-sized enterprises (SMEs) operating in industrial towns of Tehran. Data were collected using a questionnaire designed based on previous studies, which was distributed among managers and experts of the companies. In this regard, 200 questionnaires were distributed, out of which 110 complete and analyzable questionnaires were obtained and selected as the statistical sample of the study. The content validity of the questionnaire was assessed and confirmed using expert opinions. For reliability evaluation, Cronbach's alpha and composite reliability were used. To analyze the data and test the research hypotheses, the Structural Equation Modeling (SEM) method and Smart PLS 4 software were employed.

Results and Discussion

The results of data analysis revealed that entrepreneurial bricolage has a positive and significant effect on sustainable entrepreneurial performance. This finding indicates that SMEs can manage their resource limitations and leverage potential capacities to improve sustainable performance by adopting entrepreneurial bricolage strategies. In other words, the creative use of available resources not only contributes to the growth and sustainability of businesses but also enables challenges to be transformed into innovative opportunities, thereby creating a sustainable competitive advantage in dynamic environments. Additionally, entrepreneurial opportunity identification plays a mediating role in this relationship, meaning that companies leveraging entrepreneurial bricolage are better able to identify opportunities, thereby improving their sustainable performance. Furthermore, the findings showed that green entrepreneurial orientation has a moderating role in the relationship between entrepreneurial bricolage and sustainable entrepreneurial performance. This implies that companies that, in addition to adopting a bricolage approach, incorporate environmental sustainability principles into their activities, amplify the positive effects of bricolage on sustainable performance.

Conclusion and Recommendations

The results of this study indicate that small and medium-sized enterprises (SMEs) can enhance their performance by leveraging entrepreneurial bricolage. In other words, the creative use of available resources not only contributes to the growth and sustainability of businesses but also enables

challenges to be transformed into innovative opportunities, thereby creating a sustainable competitive advantage in dynamic environments. In this regard, it is recommended that companies implement measures such as fostering a culture of innovation, establishing reward systems to encourage creativity, and organizing training programs to develop problem-solving and decision-making skills under uncertain conditions. On the other hand, entrepreneurial opportunity identification plays a crucial role in the success of businesses, and companies that employ effective mechanisms for this purpose can achieve a stronger position in competitive markets. Finally, promoting a green entrepreneurial orientation can significantly contribute to the sustainable performance of companies. To this end, organizations should integrate environmental strategies into their business models, use sustainable raw materials and low-consumption processes, and offer eco-friendly products and services. Adopting such approaches not only creates a competitive advantage but also paves the way for sustainable development and the preservation of natural resources.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تأثیر بریکولاژ بر عملکرد کار آفرینانه پایدار شرکت‌های کوچک و متوسط: نقش میانجی شناسایی فرصت و نقش تعدیل‌گر گرایش کار آفرینانه سبز

رحیم سروری^۱ | میلاد پورزارع^۲ | علی داوری^۳

۱. گروه کار آفرینی سازمانی، دانشکده کار آفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

رایانامه: rsarvari@ut.ac.ir

۲. گروه کار آفرینی سازمانی، دانشکده کار آفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

رایانامه: pourzare.milad@ut.ac.ir

۳. گروه کسب و کار جدید، دانشکده کار آفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

(نویسنده مسئول). رایانامه: ali_davari@ut.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

شرکت‌های کوچک و متوسط به دلیل محدودیت‌های منابع، همواره به دنبال راهکارهایی برای بهبود عملکرد خود ضمن بهره‌برداری از حداقل منابع هستند. در این میان، بریکولاژ کار آفرینانه به عنوان استراتژی خلاقانه و انعطاف‌پذیر، می‌تواند به این شرکت‌ها کمک کند تا بر چالش‌ها غلبه کنند و به رشد پایدار دست یابند؛ بنابراین، پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر بریکولاژ کار آفرینانه بر عملکرد کار آفرینانه پایدار با در نظر گرفتن نقش میانجی شناسایی فرصت کار آفرینانه و نقش تعدیل‌گر گرایش کار آفرینانه سبز انجام شده است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شرکت‌های کوچک و متوسط فعال در شهرک‌های صنعتی شهر تهران بود که از بین آن‌ها، ۱۱۰ شرکت با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. داده‌های مورد نیاز از طریق پرسش‌نامه استاندارد گردآوری شدند. برای روایی ابزار از نظرات متخصصان و برای پایایی آن از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. برای آزمون فرضیه‌ها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار Smart PLS⁴ استفاده شد. نتایج نشان داد که بریکولاژ کار آفرینانه تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد کار آفرینانه پایدار دارد. همچنین، بریکولاژ کار آفرینانه نقش مهمی در شناسایی فرصت‌های کار آفرینانه ایفا می‌کند که این متغیر نیز به نوبه خود تأثیر مثبتی بر عملکرد کار آفرینانه پایدار دارد. افزون بر این، نقش میانجی شناسایی فرصت کار آفرینانه در رابطه بین بریکولاژ کار آفرینانه و عملکرد کار آفرینانه پایدار تأیید شد. گرایش کار آفرینانه سبز نیز اثر تعدیل‌گر در این رابطه دارد، به این معنا که شرکت‌های با رویکرد سبز بهتر می‌توانند از بریکولاژ کار آفرینانه برای دستیابی به عملکرد پایدار بهره ببرند. نتایج پژوهش تأکید می‌کند که ترکیب استراتژی‌های خلاقانه، شناسایی فرصت‌ها و در نظر گرفتن ملاحظات زیست‌محیطی می‌تواند به موفقیت و پایداری کسب‌وکارهای کوچک و متوسط کمک کند.

نوع مقاله:

مقاله علمی - پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۱۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۹

دسترسی آنلاین: ۱۴۰۴/۰۴/۱۹

کلیدواژه‌ها:

بریکولاژ کار آفرینانه،
عملکرد کار آفرینانه پایدار،
فرصت کار آفرینانه،
کسب‌وکارهای کوچک و متوسط،
گرایش کار آفرینانه سبز.

آموزش و مدیریت کار آفرینی، دوره ۴، شماره ۳، سال ۱۴۰۴، صفحات ۱۰۴-۷۹

استناد: سروری، رحیم؛ پورزارع، میلاد؛ داوری، علی (۱۴۰۴). تأثیر بریکولاژ بر عملکرد کار آفرینانه پایدار شرکت‌های کوچک و متوسط: نقش میانجی

شناسایی فرصت و نقش تعدیل‌گر گرایش کار آفرینانه سبز. آموزش و مدیریت کار آفرینی، ۴(۳)، ۷۹-۱۰۴. doi: 10.22126/eme.2025.11854.1150

11854.1150

© نویسندگان

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2025.11854.1150>

ناشر: دانشگاه رازی

مقدمه

در دنیای امروز که رقابت‌های شدید و پویایی‌های بازار به اوج خود رسیده است، شرکت‌های کوچک و متوسط با چالش‌های جدی مواجه هستند (وو و همکاران^۱، ۲۰۲۴). این شرکت‌ها، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، نقشی محوری در بهبود کیفیت زندگی و تقویت رشد اقتصادی ایفا می‌کنند (هاشیم و همکاران^۲، ۲۰۲۴). با این حال، یکی از اصلی‌ترین موانع رشد آن‌ها، کمبود منابع مادی و غیر مادی است؛ مشکلی که به‌طور مستقیم عملکرد و توسعه این شرکت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد (ختک و اولاد^۳، ۲۰۲۱). در نتیجه، چالش تأمین منابع به‌عنوان سنگ بنای توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط شناخته می‌شود و یکی از ارکان اساسی پیشرفت و تحقق اهداف آن‌ها به‌شمار می‌رود (هوانگ و تیو^۴، ۲۰۲۴).

افزون بر این، بحران‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی که هم‌اکنون اکوسیستم جهانی را تحت فشار قرار داده‌اند، ضرورت تقویت و توسعه راهکارهای پایدار را به یک اولویت جهانی تبدیل کرده‌اند (نورعایشه و همکاران^۵، ۲۰۲۰). در چنین شرایطی، شناسایی نحوه استفاده بهینه از منابع محدود برای دستیابی به عملکرد پایدار برای شرکت‌های کوچک و متوسط امری ضروری است (هووی و همکاران^۶، ۲۰۱۶)؛ بنابراین، چگونگی پاسخ‌دهی به چالش‌های بازار و ایجاد مزیت‌های رقابتی پایدار، یک مسأله مهم و فوری برای این شرکت‌ها محسوب می‌شود که همچنان نیازمند بررسی عمیق‌تر است (وو و همکاران، ۲۰۲۴).

در شرایطی که فرصت‌ها زودگذر و منابع محدود هستند، شرکت‌های کوچک و متوسط با دشواری‌های جدی در تأمین منابع روبه‌رو بوده و نیاز دارند تا به‌سرعت منابع مورد نیاز برای تحقق اهداف کارآفرینانه خود را تأمین کنند (لیو و ژانگ^۷، ۲۰۲۴). در چنین شرایطی، کمبود منابع می‌تواند به‌عنوان محرکی برای یافتن راهکارهای نوآورانه و بهره‌گیری خلاقانه از منابع موجود عمل کند (سیمبا و همکاران^۸، ۲۰۲۱). در این راستا، بریکولاژ کارآفرینانه به‌عنوان استراتژی شناخته می‌شود که به شرکت‌ها امکان می‌دهد با استفاده خلاقانه از منابع موجود، فرصت‌های جدید را شناسایی کرده و چالش‌ها را مدیریت کنند (حریری و همکاران، ۱۴۰۲؛ بکر و نیلسون^۹، ۲۰۰۵؛ دوان و همکاران^{۱۰}، ۲۰۲۴). این استراتژی به کارآفرینان کمک می‌کند با تطبیق و بهره‌برداری از منابع محدود، به فرصت‌ها یا چالش‌های جدید پاسخ دهند (بکر و نیلسون، ۲۰۰۵).

بریکولاژ کارآفرینانه که به معنای تخصیص منطقی و خلاقانه منابع اضافی یا بلااستفاده است، به شرکت‌ها امکان می‌دهد با کمترین هزینه، ارزش شرکت را افزایش دهند و عملکرد خود را بهبود بخشند (سنیارد و همکاران^{۱۱}، ۲۰۱۰). این استراتژی به‌ویژه در اقتصادهای در حال ظهور که شرکت‌ها به‌سرعت در حال تغییر نحوه برخورد با نوآوری و توسعه محصولات جدید هستند، اهمیت ویژه‌ای دارد (نادری و همکاران، ۱۴۰۴؛ سیمبا و همکاران، ۲۰۲۱). در این کشورها، کمبود منابع یکی از چالش‌های دائمی است که شرکت‌ها را به بازنگری در رویکردهای نوآورانه واداشته است (سانتوس و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۲).

1. Wu et al.
2. Hashim et al.
3. Khattak & Ullah
4. Huang & Tu
5. Nor-Aishah et al.
6. Hooi et al.
7. Liu & Zhang
8. Simba et al.
9. Baker & Nelson
10. Duan et al.
11. Senyard et al.
12. Santos et al

پژوهش‌ها نشان می‌دهند که مدیران کارآفرین می‌توانند به‌طور استراتژیک از بریکولاژ کارآفرینانه برای غلبه بر محدودیت‌های منابع و رشد کسب‌وکار استفاده کنند (تیسین و همکاران^۱، ۲۰۲۴). تفاوت در عملکرد کارآفرینانه پایدار در بین کسب‌وکارها قابل توجه است و نیاز به بررسی فوری و کامل عوامل مؤثر بر این عملکرد دارد (نادری و همکاران، ۱۴۰۳؛ لیو و ژانگ، ۲۰۲۴). با وجود اهمیت این موضوع، هنوز مشخص نیست که چگونه شرکت‌ها می‌توانند قابلیت ادغام و استفاده مجدد از منابع را برای بهبود عملکرد خود بهینه کنند (وانگ و همکاران^۲، ۲۰۲۴)؛ بنابراین، این مطالعه به بررسی تأثیر بریکولاژ کارآفرینانه بر عملکرد کارآفرینانه پایدار شرکت‌ها می‌پردازد تا درکی عمیق‌تر از این رابطه ارائه دهد. افزون بر این، هنوز مشخص نیست که بریکولاژ کارآفرینانه دقیقاً از چه مسیرهایی بر عملکرد کارآفرینانه پایدار تأثیر می‌گذارد. یکی از این مسیرهای احتمالی، شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه است که می‌تواند نقش کلیدی در این رابطه ایفا کند.

شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه یکی از کلیدی‌ترین شایستگی‌های کارآفرینان موفق است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که منابع نقش مهمی در فرایند شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌ها ایفا می‌کنند، زیرا دسترسی و استفاده مؤثر از منابع برای کشف فرصت‌های جدید امری حیاتی است (مرادی و همکاران، ۱۴۰۴؛ ساراسواتی^۳، ۲۰۰۱). به همین دلیل، ساختن یک مسیر موفق برای کشف منابع و تبدیل آن‌ها به ارزش فرصت برای شرکت‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است و در این راستا، بریکولاژ کارآفرینانه می‌تواند نقش مؤثری در شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه ایفا کند (سان و همکاران^۴، ۲۰۲۰)؛ زیرا به شرکت‌ها امکان می‌دهد تا با استفاده خلاقانه از منابع موجود، فرصت‌های جدید را شناسایی کرده و از آن‌ها بهره‌برداری کنند (هوانگ و تیو، ۲۰۲۴).

با این حال، رابطه میان بریکولاژ کارآفرینانه و شناسایی فرصت‌ها هنوز به‌طور دقیق روشن نشده است و نیاز به تحقیقات بیشتری دارد (برگر و هاتنروت^۵، ۲۰۲۱). افزون بر این، بیشتر تحقیقات پیشین تنها بر رابطه مستقیم میان بریکولاژ کارآفرینانه و عملکرد شرکت‌ها تأکید دارند و مسیرهای میانجی که از طریق آن بریکولاژ کارآفرینانه بر عملکرد تأثیر می‌گذارد، کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند (وو و همکاران، ۲۰۲۴). از این‌رو، این پژوهش به بررسی این موضوع می‌پردازد که چگونه شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه می‌تواند به‌عنوان یک عامل میانجی بین بریکولاژ کارآفرینانه و عملکرد کارآفرینانه پایدار عمل کند.

افزون بر این، اگر مدیران به‌دنبال افزایش عملکرد پایدار شرکت باشند، گرایش کارآفرینانه سبز می‌تواند عاملی کلیدی باشد. گرایش کارآفرینانه سبز به تمایل شرکت‌ها برای بهره‌برداری از فرصت‌های بالقوه‌ای اشاره دارد که با معرفی محصولات و خدمات دوستدار محیط زیست، می‌توانند عملکرد مالی و زیست‌محیطی را بهبود بخشند (رجایی لاری و همکاران، ۱۴۰۳؛ عامر و خان^۶، ۲۰۲۳). پژوهش‌های اخیر نشان داده‌اند که این رویکرد نه تنها برای بهبود عملکرد مالی، بلکه برای کاهش پیامدهای زیست‌محیطی و ارتقای عملکرد زیست‌محیطی شرکت‌ها نیز ضروری است (اسد و همکاران^۷، ۲۰۲۳؛ جیانگ و همکاران^۸، ۲۰۱۸؛ وانگ و ژانگ^۹، ۲۰۲۳).

در همین راستا، بریکولاژ کارآفرینانه با تمرکز بر استفاده خلاقانه از منابع محدود، در کنار گرایش کارآفرینانه

1. Tehseen et al.
2. Wang et al.
3. Sarasvathy
4. Sun et al.
5. Berger & Hottenrott
6. Ameer & Khan
7. Asad et al.
8. Jiang et al.
9. Wang & Zhang

سبز، می‌تواند به نوآوری‌هایی منجر شود که نه تنها ارزش اقتصادی خلق می‌کنند، بلکه پایداری زیست‌محیطی را نیز ارتقاء می‌دهند. با وجود پژوهش‌های متعدد درباره بریکولاژ کارآفرینانه، بیشتر مطالعات بر تأثیر مستقیم آن بر عملکرد شرکت‌ها متمرکز بوده‌اند و نقش مسیرهای میانجی مانند شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه و اثر تعدیل‌گر گرایش کارآفرینانه سبز، به‌ویژه در بافت شرکت‌های کوچک و متوسط، کمتر بررسی شده است. از این‌رو، این پژوهش با هدف پر کردن این شکاف، تأثیر بریکولاژ کارآفرینانه بر عملکرد کارآفرینانه پایداری را بررسی می‌کند و به‌طور هم‌زمان نقش میانجی شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه و نقش تعدیل‌گر گرایش کارآفرینانه سبز را تحلیل می‌نماید. این رویکرد نوآورانه، درک عمیق‌تری از سازوکارهای دستیابی به پایداری در محیط‌های منابع محدود ارائه می‌دهد.

مبانی نظری

بریکولاژ کارآفرینانه

بریکولاژ کارآفرینانه به‌عنوان یکی از مفاهیم اصلی تحقیقات کارآفرینی در دهه گذشته برای درک اقدامات و استراتژی‌های پویای کارآفرینان در کسب، بسیج و استفاده از منابع مطرح شده است (کیکول و همکاران^۱، ۲۰۱۸). بریکولاژ کارآفرینانه مفهومی است که در ادبیات به‌عنوان رویکرد استفاده از منابع موجود به روش‌های نوآورانه برای حل چالش‌های جدید و سرمایه‌گذاری بر روی فرصت‌های نوظهور توصیف می‌شود (لاسیلا و همکاران^۲، ۲۰۲۱). این مفهوم با نشان دادن اینکه چگونه می‌توان فرصت‌ها را حتی در محیط‌های با منابع محدود به حداکثر رساند، سبب تغییر در مفاهیم نوآوری و موجب تمرکز بیشتر بر تدبیر، سازگاری و خلاقیت شده است (دیویدسون و همکاران^۳، ۲۰۱۷).

بریکولاژ کارآفرینانه اغلب در موقعیت‌هایی به وجود می‌آید که مشخصه آن کمبود منابع است، جایی که کارآفرینان با محدودیت‌هایی در توانایی خود برای به دست آوردن منابع مواجه می‌شوند (بکر و نیلسون، ۲۰۰۵). در حالی که محدودیت‌های منابع ممکن است باعث شود بسیاری از شرکت‌های دیگر از تلاش برای فعالیت‌های جدید خودداری کنند، شرکت‌های درگیر در بریکولاژ به تلاش برای یافتن راه‌هایی برای مقابله با چالش‌های جدید ادامه می‌دهند (سنیارد و همکاران^۴، ۲۰۱۴). به عبارتی کمبود منابع ممکن است به‌عنوان یک کاتالیزور برای کارآفرینان عمل کند تا از بریکولاژ به‌عنوان یک رویکرد استراتژیک برای دستیابی به نوآوری استفاده کنند (شیابو و همکاران^۵، ۲۰۲۲). بریکولاژ کارآفرینانه فراتر از استفاده نوآورانه از منابع است و کاربرد خلاقانه دارایی‌ها را نیز دربر می‌گیرد (وو و همکاران، ۲۰۲۴).

بریکولاژ به کارآفرینان اجازه می‌دهد تا مواد یا ایده‌های موجود را به روش‌های نوآورانه ترکیب کنند که می‌تواند منجر به توسعه محصولات، خدمات یا مدل‌های تجاری جدید شود (بکر و نیلسون، ۲۰۰۵). در واقع بریکولاژ کارآفرینانه به‌عنوان یک استراتژی مدیریت منابع برای ابداع تکنیک‌های خلاقانه برای دور زدن محدودیت‌های منابع یا به حداکثر رساندن استفاده از دارایی‌های کمتر مورد استفاده در نظر گرفته می‌شود که ممکن است در محیط‌های سرشار از منابع به وجود نیامده باشد (بکن^۶، ۲۰۲۲). کارآفرینانی که از اصول بریکولاژ پیروی می‌کنند،

1. Kickul et al.
2. Lassila et al.
3. Davidsson et al.
4. Senyard et al.
5. Xiaobao et al.
6. Baaken

اغلب قواعد متعارف بازار را به چالش کشیده و به خلق محصولات یا خدمات نوین دست می‌زنند (لچنر و گودموندسون^۱، ۲۰۱۴).

عملکرد کارآفرینانه پایدار

عملکرد سازمانی به‌طور سنتی با شاخص‌های اقتصادی مانند دارایی‌ها، بدهی‌ها و سهم بازار ارزیابی می‌شد. با این حال، کسب‌وکارها در سال‌های اخیر رویکرد ارزیابی خود را با ترکیب عملکرد اقتصادی و عملکرد پایدار، دگرگون کرده‌اند (چین و همکاران^۲، ۲۰۱۵). عملکرد پایدار به‌عنوان مفهومی مرتبط با مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها مطرح است، جایی که سازمان‌ها به‌طور هم‌زمان ملاحظات اجتماعی و زیست‌محیطی ذینفعان خود را در فعالیت‌های تجاری خود لحاظ می‌کنند (اقبال و همکاران^۳، ۲۰۲۱). در همین راستا، کارآفرینی پایدار به رویکردی اطلاق می‌شود که در آن کسب‌وکارها در شیوه‌های تجاری پایدار مشارکت می‌کنند تا هم‌زمان با به حداکثر رساندن منافع انسانی و اجتماعی، کمترین آسیب را به محیط زیست وارد کنند (مونوز و کوهن^۴، ۲۰۱۸). از طرفی، عملکرد کارآفرینانه شامل ابعاد ایده‌پردازی، توسعه محصولات و خدمات جدید، مدیریت منابع و اجرای استراتژی‌های مؤثر در ایجاد ارزش اقتصادی می‌شود (شین و ونکاتارمان^۵، ۲۰۰۰). این نوع عملکرد نه تنها نیازمند مهارت‌ها و قابلیت‌های فردی است، بلکه به‌شدت تحت تأثیر عوامل محیطی نیز قرار دارد (اومرزل و همکاران^۶، ۲۰۱۳). در بستر کارآفرینی، عملکرد پایدار به این معناست که یک کسب‌وکار، ضمن دستیابی به اهداف اقتصادی، در جهت کاهش اثرات منفی زیست‌محیطی و ارتقاء رفاه اجتماعی نیز گام برمی‌دارد.

در این پژوهش، عملکرد کارآفرینانه پایدار به‌صورت جامع و شامل ابعاد اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی پایدار در نظر گرفته شده است. عملکرد اقتصادی پایدار که یکی از اساسی‌ترین جنبه‌ها در پایداری است، به این معناست که شرکت‌ها در عین افزایش سودآوری، بهره‌وری و فروش خود، موفق به کاهش هزینه‌ها نیز می‌شوند (التایب و همکاران^۷، ۲۰۱۱). نتایج مثبت اقتصادی این عملکرد می‌تواند شامل بهبود سهم بازار، ارتقاء تصویر برند سبز و افزایش سود باشد (عبدالرشید و همکاران^۸، ۲۰۱۷). عملکرد محیطی پایدار به نتایج اقدامات پایدار در راستای حفظ محیط زیست اشاره دارد که شامل رعایت استانداردهای زیست‌محیطی و کاهش آلاینده‌ها، مصرف منابع و استفاده از مواد خطرناک است (نورعایشه و همکاران، ۲۰۲۰). در نهایت، عملکرد اجتماعی پایدار شامل بهبود روابط میان شرکت و جامعه و همچنین ارتقاء ایمنی کار، محیط کار و استانداردهای زندگی جامعه اطراف می‌شود (عبدالرشید و همکاران، ۲۰۱۷).

شناسایی فرصت کارآفرینانه

فرصت کارآفرینانه به‌عنوان یک فعالیت مهم در فرایند کارآفرینی، از مراحل اولیه شکل‌گیری ایده و برنامه‌ریزی آغاز شده و تا مرحله بلوغ و تحقق کامل ادامه می‌یابد (سان و همکاران، ۲۰۲۰). آنچه پژوهش‌های کارآفرینی را از سایر مطالعات در حوزه‌های گوناگون علمی نظیر مدیریت متمایز می‌سازد، توجه و تأکید بر فرصت‌هایی است که کارآفرینان از آن‌ها بهره‌برداری می‌کنند (زیودار، ۱۳۹۸). این فرصت به معنای ایجاد ابزارها و اهداف جدید یا

1. Lechner & Gudmundsson
2. Chin et al.
3. Iqbal et al.
4. Muñoz & Cohen
5. Shane & Venkataraman
6. Omerzel et al.
7. Eltayeb et al.
8. Abdul-Rashid et al.

ترکیب آن‌ها به‌منظور دستیابی به معرفی محصولات، خدمات، مواد اولیه یا روش‌های نوآورانه است که می‌توانند به رشد و موفقیت سازمان کمک کنند (شین و ونکاتارمان، ۲۰۰۰).

وگل^۱ (۲۰۱۷) بیان می‌کند که شناسایی فرصت‌ها نقطه شروع اصلی کارآفرینی است. این فرصت‌ها معمولاً دارای ویژگی‌های حیاتی نظیر جذابیت، مطلوبیت، پایداری و به‌موقع بودن هستند؛ به‌طوری‌که یک فرصت کارآفرینانه ممکن است به‌صورت یک محصول یا خدمت جدید، بهبود آن یا تقلید از آن در یک بازار کمتر اشباع‌شده ظاهر شود (ساراسواتی و همکاران^۲، ۲۰۱۰). مفهوم شناسایی فرصت فراتر از ورود به بازارهای جدید است و شامل مواردی همچون یافتن نیروی کار متخصص، جذب سرمایه‌گذاری‌های مناسب و دسترسی به اطلاعات مربوط به بازار نیز می‌شود (مصطفیز و گه^۳، ۲۰۱۸).

نتایج پژوهش روبر و همکاران^۴ (۲۰۱۸) نیز بر این نکته تأکید دارد که شناسایی فرصت‌ها یک فرایند شناختی در سطح فردی است که نیازمند خلاقیت و دیدگاه‌های ساختاری است. در خصوص نحوه شناسایی فرصت‌ها، دو دیدگاه متفاوت وجود دارد: کشف تصادفی که بر لحظه‌های بینش و کشف غیرمنتظره فرصت‌ها تأکید دارد و جستجوی هدفمند که فرایندی منطقی و سیستماتیک برای شناسایی فرصت‌ها در طول زمان را بیان می‌کند (فیت و همکاران^۵، ۲۰۰۵؛ آردیچویلی و همکاران^۶، ۲۰۰۳).

توسعه فرضیه‌ها و الگوی مفهومی پژوهش بریکولاژ کارآفرینانه و عملکرد کارآفرینانه پایدار

با توجه به ظهور ناگهانی مسائل اجتماعی و زیست‌محیطی، بریکولاژ کارآفرینانه می‌تواند به کسب‌وکارهای کوچک و متوسط کمک کند تا با چالش‌های نوظهور مقابله کرده و راهکارهای خلاقانه‌ای برای حل مشکلات بیابند (سینگ و محمود^۷، ۲۰۱۴). از این‌رو، بریکولاژ کارآفرینانه نه‌تنها می‌تواند موجب تقویت نوآوری در کسب‌وکارهای کوچک و متوسط شود، بلکه نقش کلیدی در حرکت این کسب‌وکارها به سمت کارآفرینی پایدار ایفا می‌کند (هووی و همکاران، ۲۰۱۶).

بریکولاژ کارآفرینانه با استفاده بهینه از منابع موجود، پذیرش ریسک‌های حساب‌شده و ایجاد سازمان‌های مسئولیت‌پذیر اجتماعی و زیست‌محیطی، تأثیر قابل توجهی بر کارآفرینی پایدار دارد (نلسون و لیما^۸، ۲۰۲۰). به بیان دیگر، این رویکرد نه‌تنها بر جنبه‌های اقتصادی کسب‌وکار، بلکه بر ابعاد اجتماعی و زیست‌محیطی آن نیز اثرگذار است (کوکرتز و وانگر^۹، ۲۰۱۰). در نتیجه، برای دستیابی به موفقیت پایدار، ضروری است که کارآفرینان افزون بر استفاده هدفمند و کارآمد از بریکولاژ، توجه ویژه‌ای نیز به مسئولیت‌های اجتماعی و زیست‌محیطی کسب‌وکار خود داشته باشند (سیواتانو و پیلای^{۱۰}، ۲۰۲۰).

مطالعات نشان می‌دهند بریکولاژ کارآفرینانه می‌تواند کارآفرینی پایدار را از طریق ایجاد انگیزه در کارآفرینان تقویت کند، به‌طوری‌که آنان قادر باشند راه‌حل‌های نوآورانه‌ای را بدون تکیه بر منابع خارجی و تنها با بهره‌گیری از

1. Vogel
2. Sarasvathy et al.
3. Mostafiz & Goh
4. Reuber
5. Fiet et al.
6. Ardichvili et al.
7. Singh & Mahmood
8. Nelson & Lima
9. Kuckertz & Wagner
10. Sivathanu & Pillai

دارایی‌های موجود خود ارائه دهند (تسیلیکا و همکاران^۱، ۲۰۲۰). به‌عنوان نمونه، پژوهش مایوآکس و همکاران^۲ (۲۰۲۳) نشان داد که مزارع خانوادگی از طریق بریکولاژ کارآفرینانه قادرند منابع موجود در شبکه‌های اجتماعی روستایی را مجدداً پیکربندی کرده و به‌طور مؤثر هزینه‌های منابع را کاهش دهند، مزیت رقابتی خود را افزایش دهند و در نهایت به توسعه پایدار دست یابند. افزون بر این، پژوهش الشریف و همکاران^۳ (۲۰۲۱) نیز نشان داد که بریکولاژ کارآفرینانه به شرکت‌ها کمک می‌کند تا با کمترین هزینه و از طریق استفاده خلاقانه از منابع موجود، راه حل‌های نوآورانه‌ای برای مشکلات خود بیابند و در نتیجه عملکرد پایداری داشته باشند. همچنین مطالعات اخیر تأیید کرده‌اند که بریکولاژ کارآفرینانه با کمک به کاهش هزینه‌ها، افزایش نوآوری، بهینه‌سازی استفاده از منابع و ایجاد ارزش اجتماعی، نقش کلیدی در بهبود عملکرد پایدار کسب‌وکارهای کارآفرینانه دارد (لیو و ژانگ، ۲۰۲۴)؛ بنابراین فرضیه زیر مطرح می‌شود:

فرضیه ۱: بریکولاژ کارآفرینانه تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد کارآفرینانه پایدار دارد.

بریکولاژ کارآفرینانه و شناسایی فرصت کارآفرینانه

شناسایی فرصت گام اولیه در فرایند کارآفرینی است که شامل شناسایی چشم‌اندازهای تجاری جدید و بادوام است (کانگ و همکاران^۴، ۲۰۲۳). در حوزه کارآفرینی، اجماع فزاینده‌ای وجود دارد مبنی بر اینکه شناخت و دنبال کردن فرصت‌ها با تمرکز بر دانش، خلاقیت و استفاده از بریکولاژ کارآفرینانه برای پیشرفت این حوزه حیاتی است (وانورن و آمارو^۵، ۲۰۱۸). بریکولاژ به‌طور خاص می‌تواند به دو شیوه یادگیری از طریق آزمون و خطا و شکل‌دهی فرصت‌های ناهمگون به ساختار شرکت‌ها در ایجاد مجموعه‌ای از ویژگی‌های منحصر به فرد و متمایز کمک کند تا شناسایی فرصت‌های جدید و سودآور آسان شود (دومیجان و رولینگ^۶، ۲۰۱۰).

درواقع، بریکولاژ کارآفرینانه به‌عنوان یک ابزار کارآمد در حل مشکلات طی فرایند شناسایی فرصت‌ها تلقی می‌شود (ویتل و همکاران^۷، ۲۰۱۷). این دیدگاه به صاحبان مشاغل اجازه می‌دهد تا از رویکردهای نوآورانه حل مسائل برای شناسایی و استفاده از فرصت‌هایی استفاده کنند که دیگران ممکن است از آن عبور کنند (کانگ و همکاران، ۲۰۲۳). به بیان دیگر، این رویکرد به کارآفرینان امکان می‌دهد محدودیت‌ها را نه به‌عنوان موانع، بلکه به‌عنوان فرصت‌هایی برای بهره‌برداری خلاقانه از منابع ببینند (چانگ و چن^۸، ۲۰۲۰). به‌طور کلی بریکولاژ کارآفرینانه بیان می‌کند که کمبود منابع می‌تواند به‌عنوان یک کاتالیزور برای ایجاد فرصت‌ها نیز عمل کند (لاسیلا و همکاران، ۲۰۲۱). مطالعات هم نشان داده‌اند که بریکولاژ از طریق ایجاد دانش جدید، ممکن است سازمان‌ها را قادر به شناسایی فرصت‌های بیشتر کند (اکبری و دانش، ۱۳۹۸).

به‌طور کلی بریکولاژ کارآفرینانه با تأکید بر اقدامات عملی که چارچوب‌های ذهنی و رفتاری کارآفرینان را متحول کرده و درک کاربردی آن‌ها را تقویت می‌کند، زمینه را برای ظهور و توسعه فرصت‌های جدید فراهم می‌آورد (ولتر و همکاران^۹، ۲۰۱۶) و می‌خواهد از منابع به‌گونه‌ای بهره بگیرد که به شکلی سازنده و مؤثر عمل کند

1. Tsilika et al.
2. Mayaux et al.
3. Alsharif et al.
4. Kang et al.
5. Van Vuuren & Alemayehu
6. Duymedjian & Rüling
7. Witell et al.
8. Chang & Chen
9. Welter et al.

و همچنین از خلاقیت، بداهه‌پردازی و نوآوری حمایت می‌نماید. این رویکرد به کارآفرینان کمک می‌کند تا بتوانند فرصت‌های کارآفرینی را به‌درستی شناسایی کنند (سان و همکاران، ۲۰۲۰). استدلال می‌شود شرکت‌هایی که با استفاده از ترکیبی از منابع موجود و سایر منابع ارزان‌قیمت در موقعیت‌های جدید چالشی قرار می‌گیرند، می‌توانند به‌طور مؤثرتر به مشکلات یا فرصت‌های جدید پاسخ دهند (اکبری و همکاران، ۱۴۰۳).

نتایج پژوهش‌های آن و همکاران^۱ (۲۰۱۸) نشان داد کارآفرینان اجتماعی که از بریکولاژ استفاده می‌کنند، با بهره‌مندی از فرصت‌ها توانایی بیشتری در توسعه محصولات یا خدمات، امکان ترکیب و استفاده از منابع در دسترس و غلبه بر موانع در هنگام فعالیت یا کمبود منابع در کشورهای در حال توسعه دارند. همچنین مطالعه دانسور و همکاران^۲ (۲۰۲۳) نشان داد که بریکولاژ کارآفرینانه به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی، نقش قابل توجهی در فرایند شناسایی فرصت‌ها ایفا می‌کند؛ بنابراین شناسایی و دنبال کردن چشم‌اندازهای تجاری و فرصت‌های جدید به میزان زیادی تحت تأثیر بریکولاژ کارآفرینانه قرار دارد.

فرضیه ۲: بریکولاژ کارآفرینانه تأثیر مثبت و معناداری بر شناسایی فرصت کارآفرینانه دارد.

شناسایی فرصت کارآفرینانه و عملکرد کارآفرینانه پایدار

فرصت‌های کارآفرینانه به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی در بهبود و ارتقاء عملکرد کسب‌وکارها شناخته می‌شوند. کارآفرینانی که توانایی استفاده از فرصت‌ها را دارند، قادر به بهبود فرایندهای داخلی، افزایش بهره‌وری و ارتقای کیفیت محصولات و خدمات خود می‌شوند که منجر به تقویت عملکرد کلی کسب‌وکار می‌شود (بارون و شین^۳، ۲۰۰۷). نوآوری در فرایندهای تولید، ایجاد محصولات جدید یا بهبود محصولات موجود و همچنین توانایی تطبیق با تغییرات بازار از جمله عواملی هستند که از طریق شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های جدید موجب بهبود عملکرد می‌شوند (اوریلی و بینز^۴، ۲۰۱۹). این فرصت‌ها نه تنها به رشد مالی و سودآوری کسب‌وکار کمک می‌کنند، بلکه موجب ایجاد ارزش افزوده در سطح مشتریان و ارتقای تجربه مصرف‌کننده می‌شوند که در نهایت به بهبود عملکرد کسب‌وکار منجر می‌گردد (چانگ و چن، ۲۰۲۰). مطالعات نشان دادند کارآفرینانی که از فرصت‌ها بهره‌برداری می‌کنند، در ایجاد نوآوری‌ها و راه‌حل‌های خلاقانه موفق‌تر عمل کرده و در نتیجه عملکرد خود را بهبود می‌بخشند (علیم و همکاران^۵، ۲۰۲۳).

از طرفی، کارآفرینان می‌توانند با ارتقای عملکرد خود از طریق شناسایی و استفاده بهینه از فرصت‌ها، به پایداری بیشتری در کسب‌وکارهایشان دست پیدا کنند. پایداری در این حوزه به معنای توانایی کسب‌وکار در حفظ حضور خود در بازار، سازگاری با تغییرات محیطی و اجتماعی و همچنین تضمین رشد بلندمدت آن است (بارون و شین، ۲۰۰۷). افزون بر این در مطالعات مختلف ثابت شده که بریکولاژ کارآفرینانه می‌تواند به‌صورت غیر مستقیم نیز بر عملکرد تأثیر بگذارد. پژوهش وو و همکاران (۲۰۲۴) نشان داد که بریکولاژ کارآفرینانه از طریق نوآوری در مدل کسب‌وکار بر عملکرد کارآفرینانه تأثیر دارد. همچنین هاشیم و همکاران (۲۰۲۴) به این نتیجه رسیدند که بریکولاژ کارآفرینانه به‌طور غیر مستقیم و از طریق تقویت قابلیت نوآوری، بر عملکرد کسب‌وکارهای خرد تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین فرصت کارآفرینانه می‌تواند به‌طور غیر مستقیم و از طریق بریکولاژ کارآفرینانه نیز بر عملکرد کارآفرینانه پایدار تأثیر داشته باشد.

1. An et al.
2. Donbesuu et al.
3. Baron & Shane
4. O'Reilly & Binns
5. Alim et al.

فرضیه ۳: شناسایی فرصت کارآفرینانه تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد کارآفرینانه پایدار دارد.
فرضیه ۴: شناسایی فرصت کارآفرینانه نقش میانجی در رابطه بین بریکولاژ کارآفرینانه و عملکرد کارآفرینانه پایدار دارد.

گرایش کارآفرینانه سبز

گرایش کارآفرینانه، چارچوبی برای تصمیم‌گیری‌های شرکت در سطوح کلیدی، فرایندهای استراتژیک و ایده‌های مدیریتی فراهم می‌کند تا فرصت‌های جدید برای رشد و بازسازی سازمانی شناسایی شوند (هیوز و همکاران، ۲۰۱۸). گرایش کارآفرینانه مفهومی با جهت‌گیری کلی و پایدار است که نشان‌دهنده تفکرات، تمایلات و علایق نسبت به کارآفرینی است (ده‌یادگاری و همکاران، ۱۴۰۳). این گرایش، کسب‌وکارها را هدایت می‌کند و به آن‌ها این توانایی را می‌دهد که با معرفی محصولات و خدمات جدید، پیش از اقدامات رقبا، نیازها و خواسته‌های مشتریان را به‌طور پیشگیرانه شناسایی کنند (آلتینای و همکاران، ۲۰۱۶).

در سال‌های اخیر، توجه پژوهشگران کارآفرینی به این موضوع جلب شده است که چگونه کارآفرینان می‌توانند فرصت‌های کسب‌وکار سبز را شناسایی کرده و از آن‌ها بهره‌برداری کنند (عامر و خان، ۲۰۲۳). کسب‌وکارهای سبز به‌طور مشخص جهت کاهش خسارات محیط زیستی ایجاد شده و در راستای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها، باعث افزایش شهرت و اعتبار شرکت‌ها می‌شود (شفیعی‌پور و همکاران، ۱۴۰۲). تحقیقات اخیر نشان داده‌اند که گرایش کارآفرینانه سبز به‌عنوان یک رویکرد استراتژیک، انتقال و اجرای شیوه‌های مسئولانه محیط زیستی را در سازمان‌ها تسهیل می‌کند (تران‌پیز و همکاران، ۲۰۲۰). این گرایش به تمایل یک سازمان برای بهره‌برداری از فرصت‌های بالقوه‌ای اشاره دارد که منجر به بهبود عملکرد مالی و زیست‌محیطی از طریق معرفی محصولات و خدمات دوستدار محیط زیست می‌شود (عامر و خان، ۲۰۲۳).

شرکت‌ها با اتخاذ گرایش کارآفرینانه سبز، منابع موجود را بهبود بخشیده و در عین حال به اهداف اجتماعی مانند کاهش پیامدهای منفی زیست‌محیطی دست می‌یابند (انور و همکاران، ۲۰۲۴). بر اساس دیدگاه قابلیت‌های پویا، شرکت‌هایی با گرایش کارآفرینانه سبز، فرصت‌های بالقوه بازار را شناسایی کرده و با ابتکار نوآوری، رویکرد پیشگیرانه و رفتار ریسک‌پذیری، به مزایای رقابتی دست می‌یابند (جیانگ و همکاران، ۲۰۱۸).

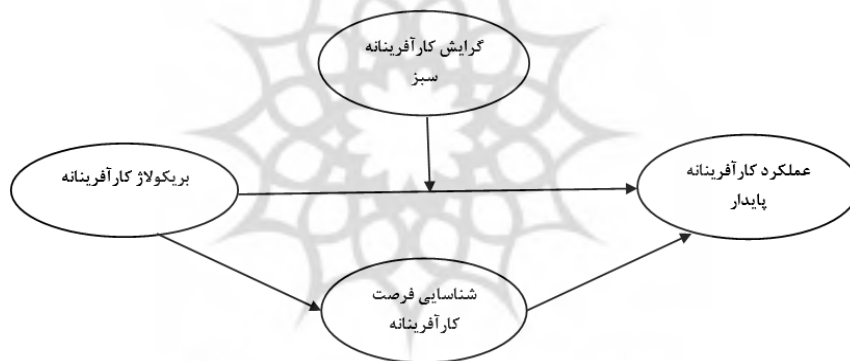
یافته‌های اخیر نشان می‌دهند که گرایش کارآفرینانه سبز نه تنها عملکرد محیطی شرکت‌ها را بهبود می‌بخشد، بلکه اثرات زیست‌محیطی را نیز کاهش می‌دهد (جیانگ و همکاران، ۲۰۱۸؛ وانگ و ژانگ، ۲۰۲۳). این رویکرد از سه طریق به بهبود عملکرد کمک می‌کند. اول اینکه با تمرکز بر پیشرفت‌های محصولات و فرایندهای سبز، هزینه‌های انرژی و منابع کاهش می‌یابد (دمیرال و همکاران، ۲۰۱۹). دوم، اتخاذ رویکردی پیشگیرانه در جستجوی فرصت‌های کسب‌وکار سبز می‌تواند مزیت رقابتی پیشگامانه ایجاد کند (لین و همکاران، ۲۰۲۱). سوم، تخصیص منابع قابل توجه به پروژه‌هایی که پتانسیل سود یا زیان بالایی دارند، می‌تواند نتایج مطلوبی به همراه داشته باشد (اسد و همکاران، ۲۰۲۳). از سوی دیگر، مطالعات نشان می‌دهند که بریکولاژ منابع تأثیر مثبتی بر گرایش کارآفرینانه دارد؛ به عبارت دیگر، هرچه استارت‌آپ‌ها از منابع موجود به‌صورت خلاقانه‌تر و ترکیبی‌تر

1. Hughes et al.
2. Altinay et al.
3. Terán-Yépez et al.
4. Anwar et al.
5. Demirel et al.
6. Lin et al.

استفاده کنند، گرایش آن‌ها به کارآفرینی و نوآوری قوی‌تر می‌شود (شیابو و همکاران، ۲۰۲۲). هوی و همکاران (۲۰۱۶) نیز در مطالعه خود به رابطه مثبت بین گرایش کارآفرینانه و بریکولاژ کارآفرینانه اشاره کردند. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که گرایش کارآفرینانه نقش کلیدی در تسهیل بریکولاژ کارآفرینانه ایفا می‌کند که این امر به نوبه خود بر شکل‌گیری و توسعه تلاش‌های کارآفرینانه پایدار تأثیر گذار است؛ بنابراین در این مطالعه استدلال می‌شود که گرایش کارآفرینانه سبز می‌تواند به عنوان یک عامل تعدیل‌گر، رابطه بین بریکولاژ کارآفرینانه و عملکرد کارآفرینانه پایدار را تقویت کند. این گرایش، شرکت‌ها را تشویق می‌کند تا از منابع موجود به گونه‌ای خلاقانه و مسئولانه استفاده کنند که نه تنها به اهداف مالی دست یابند، بلکه تأثیرات مثبت زیست‌محیطی و اجتماعی نیز ایجاد کنند؛ بنابراین، می‌توان انتظار داشت که در شرکت‌هایی با گرایش کارآفرینانه سبز، تأثیر بریکولاژ کارآفرینانه بر عملکرد پایدار به طور قابل توجهی افزایش یابد.

فرضیه ۵: گرایش کارآفرینانه سبز نقش تعدیل‌گری در رابطه بین بریکولاژ کارآفرینانه و عملکرد کارآفرینانه پایدار دارد.

با توجه به مبانی نظری ارائه شده و فرضیه‌های مطرح شده، چهارچوب مفهومی پژوهش در شکل ۱ نمایش داده شده است.

شکل ۱. چهارچوب مفهومی پژوهش

روش شناسایی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شرکت‌های کوچک و متوسط فعال در شهرک‌های صنعتی شهر تهران است. با توجه به دشواری دسترسی به تمامی اعضای جامعه آماری، از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد. برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسش‌نامه استفاده شد و میان مدیران و کارشناسان شرکت‌ها توزیع گردید. حجم نمونه لازم برای این پژوهش بر طبق روش بارکلای و همکاران^۱ (۱۹۹۵) تعداد ۱۰۰ نمونه است. به منظور افزایش اطمینان از کفایت حجم نمونه، تعداد ۲۰۰ پرسش‌نامه توزیع شد که از این تعداد، ۱۱۰ پرسش‌نامه کامل و قابل تحلیل به دست آمد و به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شدند.

پرسش‌نامه پژوهش شامل دو بخش است: بخش نخست شامل سؤالات عمومی درباره ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان و بخش دوم شامل آیتم‌های مربوط به سنجش متغیرهای پژوهش است. این آیتم‌ها از پرسش‌نامه‌های استاندارد برگرفته از مطالعات پیشین انتخاب شده‌اند و بعد از ترجمه، توسط چند تن از اساتید دانشگاهی بازرینی و اصلاح شد. در نهایت، پرسش‌نامه‌ای مبتنی بر طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت تدوین گردید

که از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) را شامل می‌شود. منابع پرسش‌نامه در جدول ۱ آورده شده است. برای آزمون فرضیه‌ها هم از روش معادلات ساختاری مبتنی بر واریانس و نرم‌افزار 4 Smart PLS استفاده شد. این روش با توجه به حجم نمونه نسبتاً محدود و پیچیدگی مدل مفهومی روشی مناسب و توجیه‌پذیر برای تحلیل در این پژوهش محسوب می‌شود.

جدول ۱. منابع پرسش‌نامه

منبع	تعداد سؤال	ابعاد	متغیر
	۳	عملکرد اقتصادی پایدار	
لیو و ژانگ (۲۰۲۴)	۴	عملکرد اجتماعی پایدار	عملکرد کارآفرینانه پایدار
	۳	عملکرد محیطی پایدار	
سنیارد و همکاران (۲۰۱۴)	۸	-	بریکولاژ کارآفرینانه
سان و دینگ (۲۰۲۰)	۳	-	شناسایی فرصت کارآفرینانه
جیانگ و همکاران (۲۰۱۸)	۵	-	گرایش کارآفرینانه سبز

روایی محتوایی پرسش‌نامه با استفاده از نظرات خبرگان بررسی و تأیید شد. برای ارزیابی پایایی نیز از آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد. با توجه به جدول ۲ مقدار ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرهای پژوهش بیشتر از حداقل قابل قبول یعنی ۰/۷ است و در نتیجه سازه‌های پژوهش از پایایی مطلوبی برخوردارند. به‌منظور بررسی روایی همگرایی پژوهش از میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) استفاده شد. مطابق جدول ۲ این مقدار برای تمامی سازه‌ها بیشتر از ۰/۵ است که اعتبار درونی مدل را نشان می‌دهد.

جدول ۲. ضرایب پایایی و AVE متغیرهای پژوهش

متغیر	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	AVE
عملکرد کارآفرینانه پایدار	۰/۸۸۲	۰/۹۰۴	۰/۵۲۷
بریکولاژ کارآفرینانه	۰/۸۴۹	۰/۸۸۲	۰/۵۱۴
شناسایی فرصت کارآفرینانه	۰/۷۱۳	۰/۸۳۹	۰/۶۳۶
گرایش کارآفرینانه سبز	۰/۷۸۹	۰/۸۵۳	۰/۵۴۹

روایی واگرا یکی دیگر از شاخص‌هایی است که در این تحقیق بررسی شد. برای روایی واگرا از معیار فورنل و لارکر^۱ (۱۹۸۱) استفاده گردید. این معیار میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌ها را نشان می‌دهد. روایی واگرا وقتی در سطح قابل قبول قرار دارد که میزان جذر AVE برای هر سازه بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه‌های دیگر باشد. بر اساس جدول ۳، جذر AVE هر سازه از ضرایب همبستگی آن سازه با سازه‌های دیگر بیشتر است که حاکی از قابل قبول بودن روایی واگرای سازه‌ها است.

جدول ۳. روایی واگرا

متغیر	عملکرد کارآفرینانه پایدار	بریکولاژ کارآفرینانه	شناسایی فرصت کارآفرینانه	گرایش کارآفرینانه سبز
عملکرد کارآفرینانه پایدار	۰/۷۲۵			
بریکولاژ کارآفرینانه	۰/۶۵۳	۰/۷۱۷		
شناسایی فرصت کارآفرینانه	۰/۷۹۶	۰/۶۴۸	۰/۷۹۸	
گرایش کارآفرینانه سبز	۰/۸۳۰	۰/۸۳۵	۰/۷۲۹	۰/۷۴۱

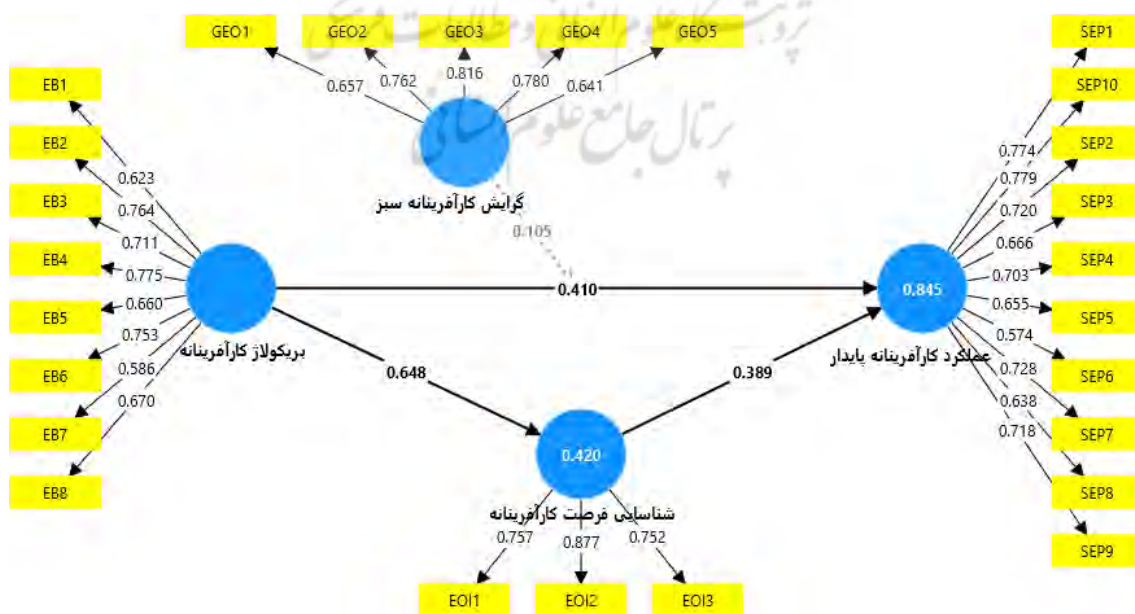
یافته‌های پژوهش

در بخش آمار توصیفی، اطلاعات جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان مورد بررسی قرار گرفت. از نظر جنسیت، ۷۰/۹ درصد از شرکت‌کنندگان مرد و ۲۹/۱ درصد زن بودند. از نظر سطح تحصیلات، ۲۱/۸ درصد دارای مدرک کارشناسی، ۶۶/۴ درصد کارشناسی ارشد و ۱۱/۸ درصد دکتری بودند. از لحاظ توزیع سنی، ۳۹/۱ درصد از پاسخ‌دهندگان در گروه سنی ۲۵ تا ۳۴ سال، ۵۳/۶ درصد در گروه سنی ۳۵ تا ۴۴ سال و ۷/۳ درصد ۴۵ سال و بالاتر قرار داشتند. همچنین، از نظر تعداد کارمندان، ۲۳/۶ درصد از شرکت‌ها کمتر از ۱۰ کارمند، ۵۹/۱ درصد بین ۱۰ تا ۵۰ کارمند و ۱۷/۳ درصد بیش از ۵۰ کارمند داشتند.

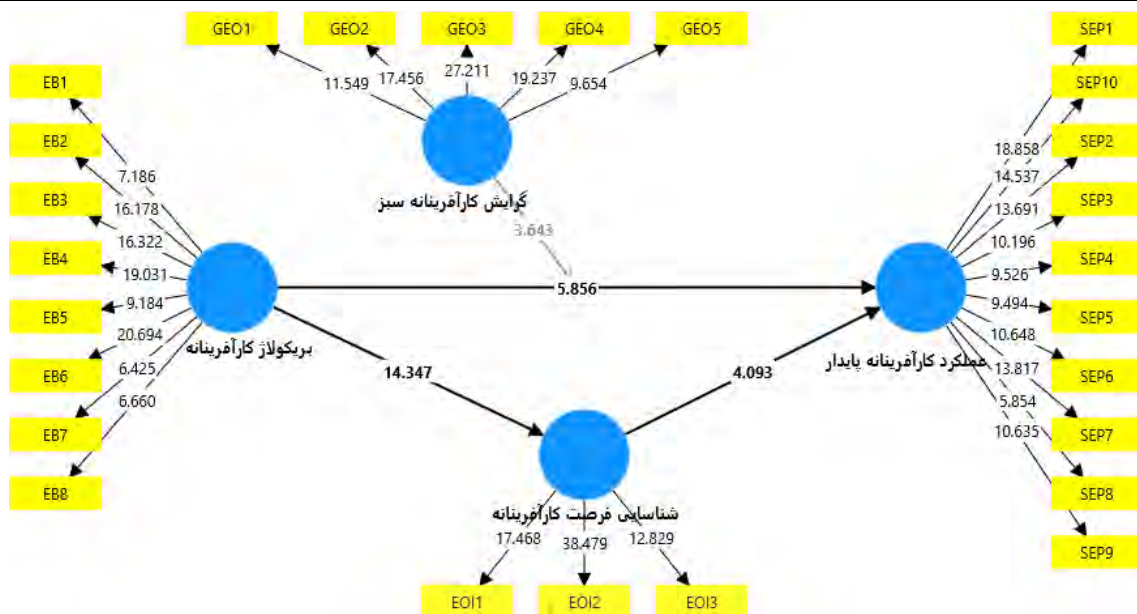
برازش مدل اندازه‌گیری پژوهش با توجه به نتایج به‌دست آمده و بر اساس مقادیر موجود در جدول‌های ۲ و ۳ که مقادیر مناسب از شاخص‌های پایایی و روایی مدل را نشان می‌دهند، تأیید شد. در ادامه به‌منظور بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش از معیارهای Q^2 ، R^2 و اعداد معناداری استفاده می‌شود. معیار Q^2 قدرت پیش‌بینی مدل در سازه‌های درون‌زای مدل را نشان می‌دهد. هنسلر و همکاران^۱ (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۱۵، ۰/۰۲ و ۰/۳۵ را به‌عنوان قدرت پیش‌بینی کم، متوسط و قوی تعیین کرده‌اند. نتایج به‌دست آمده نشان‌دهنده قدرت پیش‌بینی قوی مدل است. R^2 یا ضریب تعیین هم بیان‌کننده میزان تأثیرپذیری متغیرهای وابسته از متغیر مستقل است. سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ را به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای ضریب تعیین معرفی کرده‌اند. نتایج به‌دست آمده نشان‌دهنده برازش قابل قبول مدل است. در جدول ۴ این مقادیر بیان شده‌اند. همچنین در شکل‌های ۲ و ۳، مدل پژوهش در دو حالت ضرایب مسیر و معناداری ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، تمامی بارهای عاملی آیت‌ها نیز معنادار بوده‌اند.

جدول ۴. مقادیر Q^2 و R^2

متغیر	R^2	Q^2
عملکرد کارآفرینانه پایدار	۰/۸۴۵	۰/۳۸۳
شناسایی فرصت کارآفرینانه	۰/۴۲۰	۰/۲۵۵

شکل ۲. مدل پژوهش در حالت ضرایب مسیر

شکل ۳. مدل پژوهش در حالت ضرایب معناداری

پس از اطمینان از برازش مدل پژوهش، به بررسی تأیید یا رد شدن فرضیه‌های پژوهش پرداخته شد. برای این منظور، از ضرایب مسیر و اعداد معناداری استفاده شده است. در صورتی که قدر مطلق عدد معناداری بیشتر از ۱/۹۶ باشد، فرضیه مورد نظر در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌شود. در جدول ۵ مقدار آماره t و ضریب مسیر هر یک از فرضیه‌های پژوهش ارائه شده است. با توجه به نتایج به دست آمده، تمامی پنج فرضیه پژوهش تأیید شده‌اند.

جدول ۵. نتایج آزمون فرضیه‌ها

نتیجه	آماره تی	ضریب مسیر	فرضیه
تأیید	۵/۸۵	۰/۴۱۰	بریکولاژ کارآفرینانه - عملکرد کارآفرینانه پایدار
تأیید	۱۴/۳۴	۰/۶۴۸	بریکولاژ کارآفرینانه - شناسایی فرصت کارآفرینانه
تأیید	۴/۰۹	۰/۳۸۹	شناسایی فرصت کارآفرینانه - عملکرد کارآفرینانه پایدار
تأیید	۴/۱۴	۰/۲۵۲	بریکولاژ کارآفرینانه - شناسایی فرصت کارآفرینانه - عملکرد کارآفرینانه پایدار
تأیید	۳/۶۴	۰/۱۰۵	گرایش کارآفرینانه سبز × بریکولاژ کارآفرینانه - عملکرد کارآفرینانه پایدار

بحث و نتیجه‌گیری

شرکت‌های کوچک و متوسط به دلیل محدودیت‌های منابعی که با آن مواجه هستند، همواره به دنبال استراتژی‌هایی هستند که به آن‌ها کمک کند تا با حداقل منابع، بیشترین بهره‌وری را داشته باشند. در این راستا، بریکولاژ کارآفرینانه به عنوان یک استراتژی انعطاف‌پذیر و مبتنی بر استفاده بهینه از منابع موجود، می‌تواند راه حلی مؤثر برای غلبه بر این چالش‌ها باشد. این رویکرد به شرکت‌ها امکان می‌دهد تا با استفاده خلاقانه از منابع موجود، به فرصت‌های جدید دست یابند و عملکرد خود را بهبود بخشند؛ بنابراین، هدف این پژوهش بررسی تأثیر بریکولاژ کارآفرینانه بر عملکرد کارآفرینانه پایدار با در نظر گرفتن نقش میانجی شناسایی فرصت کارآفرینانه و نقش تعدیل‌گر گرایش کارآفرینانه سبز است.

فرضیه اول نشان داد که بریکولاژ کارآفرینانه با ضریب مسیر ۰/۴۱۰ و عدد معناداری ۵/۸۵ تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد کارآفرینانه پایدار دارد. نتیجه به دست آمده با پژوهش‌های الشریف و همکاران (۲۰۲۱)، وانگ و همکاران (۲۰۲۴)، لیو و ژانگ (۲۰۲۴) و هوی و همکاران (۲۰۱۶) هم‌خوانی دارد. این نتیجه نشان می‌دهد که

شرکت‌های کوچک و متوسط با به‌کارگیری استراتژی بریکولاژ کارآفرینانه می‌توانند محدودیت‌های منابعی خود را مدیریت کرده و از ظرفیت‌های بالقوه برای بهبود عملکرد پایدار بهره ببرند. به عبارتی استفاده خلاقانه از منابع موجود نه تنها به رشد و پایداری کسب‌وکارها کمک می‌کند، بلکه این امکان را فراهم می‌آورد که چالش‌ها به فرصت‌های نوآورانه تبدیل شوند و در نتیجه، مزیت رقابتی پایداری در محیط‌های پویا ایجاد گردد.

فرضیه دوم نشان داد که بریکولاژ کارآفرینانه با ضریب مسیر $0/648$ و عدد معناداری $14/34$ تأثیر مثبت و معناداری بر شناسایی فرصت کارآفرینانه دارد. این نتیجه همسو با پژوهش‌های آن و همکاران (۲۰۱۸)، دانسور و همکاران (۲۰۲۳) و سان و همکاران (۲۰۲۰) است. شرکت‌هایی که به شیوه‌ای خلاقانه از منابع موجود بهره می‌برند، انعطاف‌پذیری و دیدگاه گسترده‌تری در مواجهه با چالش‌های محیطی دارند که این امر توانایی آن‌ها را در کشف و بهره‌برداری از فرصت‌های جدید در بازار افزایش می‌دهد. در نتیجه، بریکولاژ کارآفرینانه می‌تواند به‌عنوان عاملی کلیدی در توسعه ظرفیت‌های اکتشافی و فرصت‌جویانه شرکت‌ها در نظر گرفته شود.

فرضیه سوم نشان داد که شناسایی فرصت کارآفرینانه با ضریب مسیر $0/389$ و عدد معناداری $4/09$ تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد کارآفرینانه پایدار دارد. نتیجه به‌دست آمده با یافته‌های پژوهش علیم و همکاران (۲۰۲۳) هم‌خوانی دارد. این نتیجه نشان می‌دهد، شرکت‌هایی که توانایی بالاتری در تشخیص فرصت‌های جدید دارند، می‌توانند استراتژی‌های خود را به‌گونه‌ای تنظیم کنند که ضمن بهره‌گیری بهینه از منابع، مزیت‌های رقابتی پایدار ایجاد کرده و ارزش‌های بلندمدت برای ذی‌نفعان خود فراهم آورند؛ بنابراین، شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه نه تنها یک قابلیت کلیدی، بلکه عاملی اساسی در جهت توسعه پایدار کسب‌وکارها محسوب می‌شود.

فرضیه چهارم نشان داد که شناسایی فرصت کارآفرینانه با ضریب مسیر $0/252$ و عدد معناداری $4/14$ نقش میانجی در رابطه بین بریکولاژ کارآفرینانه و عملکرد کارآفرینانه پایدار ایفا می‌کند. این یافته با پژوهش‌های وو و همکاران (۲۰۲۴) و هاشیم و همکاران (۲۰۲۴) مشابه است. این نتیجه نشان می‌دهد که بخشی از تأثیر مثبت بریکولاژ کارآفرینانه بر عملکرد کارآفرینانه پایدار، از طریق توانایی شرکت‌ها در شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های جدید محقق می‌شود؛ بنابراین، شرکت‌هایی که بریکولاژ را به‌عنوان یک استراتژی مدیریتی به کار می‌گیرند، نه تنها از منابع موجود به‌صورت خلاقانه استفاده می‌کنند، بلکه با تقویت ظرفیت شناسایی فرصت‌ها، مسیر پایداری برای رشد و موفقیت خود ایجاد می‌کنند.

در نهایت، فرضیه پنجم نشان داد که گرایش کارآفرینانه سبز با ضریب مسیر $0/105$ و عدد معناداری $3/64$ نقش تعدیل‌گر در رابطه بین بریکولاژ کارآفرینانه و عملکرد کارآفرینانه پایدار دارد. این یافته با پژوهش وو و همکاران (۲۰۲۴) مشابه است و نشان می‌دهد که شرکت‌هایی با گرایش سبز بهتر می‌توانند از بریکولاژ کارآفرینانه برای دستیابی به عملکرد پایدار استفاده کنند. به عبارتی ترکیب گرایش سبز با رویکردهای کارآفرینانه نه تنها به شرکت‌ها کمک می‌کند تا اهداف اقتصادی خود را محقق کنند، بلکه آن‌ها را قادر می‌سازد تا به مسئولیت‌های زیست‌محیطی پایبند باشند و در نتیجه، عملکرد پایدار خود را به‌طور مؤثری بهبود بخشند.

در مجموع، نتایج این پژوهش نشان می‌دهند که بریکولاژ کارآفرینانه به‌عنوان یک استراتژی مؤثر، می‌تواند به شرکت‌های کوچک و متوسط در دستیابی به عملکرد کارآفرینانه پایدار کمک کند. افزون بر این، شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه و گرایش کارآفرینانه سبز به‌عنوان عوامل میانجی و تعدیل‌گر، نقشی اساسی در تقویت و تسهیل این رابطه ایفا می‌کنند. به‌طور کلی، این نتایج اهمیت ترکیب استراتژی‌های خلاقانه، شناسایی فرصت‌ها و مسئولیت‌های زیست‌محیطی را در دستیابی به پایداری و موفقیت بلندمدت کسب‌وکارها نشان می‌دهند که

می‌تواند به‌عنوان الگویی برای سایر کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در نظر گرفته شود.

پیشنهادها

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بریکولاژ کارآفرینانه، شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه و گرایش کارآفرینانه سبز، نقش مهمی در ارتقای عملکرد کارآفرینانه پایدار شرکت‌ها دارند. بر این اساس، شرکت‌ها می‌توانند اقداماتی را در جهت تقویت این عوامل اتخاذ کنند. یکی از مهم‌ترین اقدامات برای شرکت‌های کوچک و متوسط، تقویت ظرفیت بریکولاژ کارآفرینانه است. برای این منظور، سازمان‌ها باید فرهنگ خلاقیت، نوآوری و انعطاف‌پذیری را درون خود نهادینه کنند و آموزش‌هایی برای توسعه مهارت‌های حل مسأله، تصمیم‌گیری در شرایط عدم قطعیت و استفاده بهینه از منابع محدود ارائه دهند. مدیران می‌توانند با ایجاد یک سیستم پاداش، انگیزه کارکنان را برای یافتن ایده‌های خلاقانه و راه‌حل‌های جایگزین افزایش دهند. افزون بر این، ایجاد شبکه‌های همکاری و تبادل دانش میان شرکت‌های کوچک و متوسط می‌تواند منجر به اشتراک منابع، کاهش هزینه‌ها و افزایش کارایی شود.

افزون بر این، توسعه مکانیسم‌های شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه می‌تواند به شرکت‌ها کمک کند تا در بازار رقابتی، مزیت‌های بیشتری به دست آورند. مدیران باید سیستم‌ها و فرایندهایی را توسعه دهند که به شناسایی سریع و مؤثر فرصت‌ها کمک کند. برای این منظور، شرکت‌ها می‌توانند با تقویت سیستم‌های تحلیل بازار و محیط کسب‌وکار، امکان شناسایی فرصت‌های نوظهور را افزایش دهند. تشکیل تیم‌های تحلیلی اختصاصی، رصد مداوم روندهای صنعت و استفاده از ابزارهای پیشرفته مانند هوش مصنوعی و تحلیل داده‌ها، از جمله اقداماتی است که می‌تواند در این راستا مؤثر باشد. همچنین، ایجاد سیستم‌های پاداش‌دهی و مشوق‌های داخلی برای تشویق کارکنان به تفکر فرصت‌محور، می‌تواند به تسهیل فرایند شناسایی و بهره‌برداری از این فرصت‌ها کمک کرده و در نهایت موجب بهبود عملکرد کارآفرینانه پایدار شود.

در نهایت، ترویج گرایش کارآفرینانه سبز می‌تواند عاملی کلیدی در دستیابی به عملکرد کارآفرینانه پایدار باشد. این گرایش با تأکید بر نوآوری‌های سازگار با محیط‌زیست زمینه‌ای را فراهم می‌آورد که شرکت‌ها بتوانند میان اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی توازن برقرار کنند. در چنین شرایطی، تصمیم‌گیری‌های کارآفرینانه از چارچوب سودآوری کوتاه‌مدت فراتر رفته و به سمت خلق ارزش پایدار در بلندمدت هدایت می‌شود. علاوه بر این، گرایش کارآفرینانه سبز موجب می‌شود شرکت‌ها فرصت‌های جدیدی را در حوزه محصولات، خدمات و فرایندهای سبز شناسایی کنند و از این طریق، مزیت رقابتی پایداری به دست آورند. از منظر مدیریتی، ترویج گرایش کارآفرینانه سبز مستلزم ایجاد فرهنگ سازمانی حامی پایداری، سرمایه‌گذاری در آموزش‌های زیست‌محیطی و تشویق نوآوری‌های سبز در سطوح مختلف سازمان است. چنین اقداماتی باعث می‌شود کارآفرینان و مدیران با نگاهی فرصت‌محور به مسائل زیست‌محیطی بنگرند و آن‌ها را نه به‌عنوان محدودیت، بلکه به‌مثابه بستری برای نوآوری و رشد پایدار در نظر گیرند. بنابراین، تقویت گرایش کارآفرینانه سبز می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقای عملکرد کارآفرینانه پایدار و تضمین بقای بلندمدت شرکت‌ها ایفا کند. شرکت‌ها باید رویکردهای مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی را در مدل کسب‌وکار خود ادغام کرده و به دنبال استراتژی‌هایی باشند که ضمن بهبود عملکرد اقتصادی، اثرات زیست‌محیطی منفی را کاهش دهد. اقداماتی مانند آموزش کارکنان در مورد پایداری زیست‌محیطی، استفاده از مواد اولیه بازیافتی، کاهش ضایعات و توسعه محصولات دوستدار محیط زیست می‌تواند به شرکت‌ها کمک کند تا هم‌زمان با بهبود عملکرد،

مسئولیت‌پذیری اجتماعی خود را نیز افزایش دهند. افزون بر این، سیاست‌گذاران می‌توانند از طریق کاهش مالیات یا ارائه تسهیلات به شرکت‌هایی که استانداردهای محیط زیستی را رعایت می‌کنند، انگیزه لازم را برای حرکت به سوی پایداری ایجاد کنند.

پژوهش حاضر دارای برخی محدودیت‌ها است که می‌تواند زمینه‌ای برای تحقیقات آینده باشد. یکی از محدودیت‌های اصلی، تمرکز بر شرکت‌های کوچک و متوسط است که ممکن است تعمیم‌پذیری نتایج را به سایر صنایع محدود کند. برای رفع این محدودیت، پیشنهاد می‌شود که تحقیقات آینده با بررسی تطبیقی این روابط در صنایع مختلف، امکان تعمیم‌پذیری نتایج را افزایش دهند. افزون بر این، داده‌های این مطالعه در یک مقطع زمانی خاص جمع‌آوری شده‌اند که ممکن است نتواند تغییرات بلندمدت در روابط بین متغیرها را نشان دهد. استفاده از داده‌های طولی در پژوهش‌های آینده می‌تواند به درک بهتر تأثیرات بلندمدت بریکولاژ کارآفرینانه و گرایش کارآفرینانه سبز بر عملکرد کارآفرینانه پایدار کمک کند.

این پژوهش تنها به شناسایی فرصت کارآفرینانه و گرایش کارآفرینانه سبز به‌عنوان عوامل مؤثر در رابطه بین بریکولاژ کارآفرینانه و عملکرد کارآفرینانه پایدار پرداخته است، در حالی که عوامل دیگری مانند ویژگی‌های فردی مدیران، حمایت‌های دولتی و فرهنگ سازمانی نیز می‌توانند بر این روابط تأثیرگذار باشند. همچنین، با توجه به اینکه داده‌ها از طریق پرسش‌نامه و به‌صورت خودگزارشی جمع‌آوری شده‌اند، امکان وجود تورش روش مشترک وجود دارد. استفاده از روش‌های ترکیبی در پژوهش‌های آتی می‌تواند به کاهش این محدودیت کمک کند.

منابع

- اکبری، پیمان؛ نظری، کامران؛ الیاسی سرزلی، احسان (۱۴۰۳). سنجش مدیریت دانش زنجیره تأمین در راستای عملکرد زنجیره تأمین استراتژیک با تأکید بر نقش بریکولاژ کارآفرینانه. فصلنامه مدیریت نوآوری در سازمان‌های دفاعی، ۷(۲۴)، ۲۲-۱. doi: 10.22034/qjimdo.2023.376499.1547
- اکبری، مرتضی؛ دانش، مژگان (۱۳۹۸). تأثیر بریکولاژ بر کارآفرینی سازمانی: با تبیین نقش میانجی شناسایی فرصت. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۵۰(۴)، ۸۰۱-۷۸۹. doi: 10.22059/ijaedr.2019.264819.668649
- حریری، اردوان؛ نادری، نادر؛ شفیعی، سلیمان (۱۴۰۲). اثرگذاری مدیریت دانش بر کارآفرینی دانشگاهی (مورد مطالعه: دانشگاه جامع علمی کاربردی). مجله پژوهش‌های کارآفرینی، ۲(۱)، ۷۶-۶۳. doi: 10.22034/jer.2023.1971438.1009
- ده‌یادگاری، سعید؛ پورسعید، محمدمهدی؛ نثاری، آرمان؛ اشرف‌زاده افشار، افسانه (۱۴۰۳). عوامل مؤثر بر گرایش کارآفرینانه مبتنی بر رسانه‌های اجتماعی در میان دختران دانشجوی آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۳(۴)، ۴۲-۱۹. doi: 10.22126/eme.2025.11819.1147
- رجایی لاری، زهرا؛ اعلامی، فرنوش؛ عباسی کسانی، حامد (۱۴۰۳). مفهوم‌پردازی نقش آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی در بهبود نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم. آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۳(۱)، ۴۴-۱۷. doi: 10.22126/eme.2024.10280.1090
- زیودار، مهدی (۱۳۹۸). فرصت‌های کارآفرینانه؛ الگوها و رویکردها، پیش‌فرض‌ها و دیدگاه‌ها. سیاست‌نامه علم و فناوری، ۴(۴)، ۵۶-۴۷. doi: 20.1001.1.24767220.1398.09.4.4.4
- شفیعی‌پور، داود؛ اصلانی، فرشید؛ بهمنی، اکبر (۱۴۰۲). بررسی تأثیر جهت‌گیری کارآفرینانه سبز و قابلیت‌های پویا بر عملکرد پایدار کسب‌وکار با توجه به نقش میانجی عملکرد نوآوری سبز. راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی،

doi: 10.61186/jea.10.20.14.۱۵-۳۰، (۲)۱۰

مرادی، سهیلا؛ عبدالمهی، علی؛ حسینی کشکوئی، سید محمود؛ خورشیدی، غلامحسین (۱۴۰۴). مدل مفهومی کنترل مفروضات استراتژیک در مدیریت کسب‌وکارهای کارآفرین: تلفیق تحلیل تغییرات و جهت‌گیری هوشمند استراتژیک. *آموزش و مدیریت کارآفرینی*، ۴(۱)، ۱۴۴-۱۲۷. doi: 10.22126/eme.2025.12049.1169

نادری، نادر؛ خدادوستی، میثم؛ خسروی، احسان (۱۴۰۴). مفهوم‌پردازی بهبود رفتار کارآفرینانه دانشجویان دانشگاه رازی با تأکید بر توسعه آموزش کارآفرینی. *مجله پژوهش‌های کارآفرینی*، ۴(۱)، ۵۲-۳۷. doi: 10.22034/jer. 2024.2015048.1071

نادری، نادر؛ رضایی، بیژن؛ کرمان، فرانک؛ خسروی، احسان (۱۴۰۳). واکاوی پدیده عدم استقبال مددجویان کمیته امداد استان کرمانشاه از طرح‌های کارآفرینی و اشتغال‌زایی؛ کاربرست نظریه بنیانی. *آموزش و مدیریت کارآفرینی*، ۳(۴)، ۱۱۴-۹۱. doi: 10.22126/eme.2025. 11821.1148

References

- Abdul-Rashid, S. H., Sakundarini, N., Raja Ghazilla, R. A., & Thurasamy, R. (2017). The impact of sustainable manufacturing practices on sustainability performance: Empirical evidence from Malaysia. *International Journal of Operations & Production Management*, 37(2), 182-204. doi: 10.1108/IJOPM-04-2015-0223.
- Akbari, M., & Danesh, M. (2019). The Impact of Bricolage on Corporate Entrepreneurship: The mediation role of opportunity identification. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 50(4), 789-801. doi: 10.22059/ijaedr.2019.264819.668649. (in Persian).
- Akbari, P., Nazari, K., & Elyasi sarzali, E. (2024). Evaluation of Supply Chain Knowledge Management in line with Strategic Supply Chain Performance with Emphasis on the Role of Entrepreneurial Bricolage and Operational Ambidexterity. *Innovation Management in Defensive Organizations*, 7(2), 1-22. doi: 10.22034/qjimdo.2023.376499. (in Persian).
- Alim, M. A., Tan, K. L., Jee, T. W., Voon, B. H., Hossain, M. J., & Mia, M. U. (2023). To explain and to predict: analysis of opportunity recognition on the relationship between personal factors, environmental factors and entrepreneurs' performance. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*, 15(5), 772-794. doi: 10.1108/APJBA-09-2021-0475.
- Alsharif, H. Z. H., Shu, T., Obrenovic, B., Godinic, D., Alhujaili, A., & Abdullaev, A. M. (2021). Impact of entrepreneurial leadership and bricolage on job security and sustainable economic performance: An empirical study of Croatian companies during COVID-19 pandemic. *Sustainability*, 13(21). doi: 10.3390/su132111958
- Altinay, L., Madanoglu, M., De Vita, G., Arasli, H., & Ekinci, Y. (2016). The interface between organizational learning capability, entrepreneurial orientation, and SME growth. *Journal of small business management*, 54(3), 871-891. doi: 10.1111/jsbm.12219.
- Ameer, F., & Khan, N. R. (2023). Green entrepreneurial orientation and corporate environmental performance: A systematic literature review. *European Management Journal*, 41(5), 755-778. doi: 10.1016/j.emj.2022.04.003.
- An, W., Zhao, X., Cao, Z., Zhang, J., & Liu, H. (2018). How bricolage drives corporate entrepreneurship: The roles of opportunity identification and learning orientation. *Journal of Product Innovation Management*, 35(1), 49-65. doi: 10.1111/jpim.12377.
- Anwar, S. U., Xu, J., Yuan, P. Z., Su, K., Ur Rehman, S., Hameed, M., & Li, F. (2024). Green entrepreneurial orientation and environmental performance a moderated mediation perspective of perceived environmental innovation and stakeholder pressure. *Scientific Reports*, 14(1). doi: 10.1038/s41598-024-81885-y.
- Ardichvili, A., Cardozo, R., & Ray, S. (2003). A theory of entrepreneurial opportunity identification and development. *Journal of Business Venturing*, 18(1), 105-123. doi: 10.1016/S0883-9026(01)00068-4.
- Asad, M., Majali, T. E., Aledeinat, M., Abdelkarim Almajali, D., & Akhorshaidh, A. H. O.

- (2023). Green entrepreneurial orientation for enhancing SMEs financial and environmental performance: Synergetic moderation of green technology dynamism and knowledge transfer and integration. *Cogent Business & Management*, 10(3). doi: 10.1080/23311975.2023.2278842.
- Baaken, T. (2022). Two Smart Concepts of Creating a Business Lacking Resources.
- Baker, T., & Nelson, R. E. (2005). Creating something from nothing: Resource construction through entrepreneurial bricolage. *Administrative science quarterly*, 50(3), 329-366. doi: 10.2189/asqu.2005.50.3.329.
- Barclay, D., Higgins, C., & Thompson, R. (1995). The partial least squares (PLS) approach to casual modeling: personal computer adoption ans use as an Illustration.
- Baron, R. A., & Shane, S. (2007). Entrepreneurship: A process perspective. *The psychology of entrepreneurship*, 19-39.
- Berger, M., & Hottenrott, H. (2021). Start-up subsidies and the sources of venture capital. *Journal of Business Venturing Insights*, 16, e00272. doi: 10.1016/j.jbvi.2021.e00272.
- Chang, Y. Y., & Chen, M. H. (2020). Creative entrepreneurs' creativity, opportunity recognition, and career success: Is resource availability a double-edged sword? *European Management Journal*, 38(5), 750-762. doi: 10.1016/j.emj.2020.03.004.
- Chin, T. A., Tat, H. H., & Sulaiman, Z. (2015). Green supply chain management, environmental collaboration and sustainability performance. *Procedia Cirp*, 26, 695-699. doi: 10.1016/j.procir.2014.07.035.
- Davidsson, P., Baker, T., & Senyard, J. (2017). A measure of entrepreneurial bricolage behavior. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 23(1):, 114-135. doi: 10.1108/IJEBR-11-2015-0256.
- Dehyadegari, S., Poursaeed, M. M., Nesari, A., & Ashrafzadeh Afshar, A. (2025). Factors Affecting Social Media-Based Entrepreneurial Intentions Among Female University Students. *Education and Management of Entrepreneurship*, 3(4), 19-42. doi: 10.22126/eme.2025.11819.1147. (in Persian).
- Demirel, P., Li, Q. C., Rentocchini, F., & Tamvada, J. P. (2019). Born to be green: new insights into the economics and management of green entrepreneurship. *Small Business Economics*, 52, 759-771. doi: 10.1007/s11187-017-9933-z.
- Donbesuur, F., Owusu-Yirekyi, D., Ampong, G. O. A., & Hultman, M. (2023). Enhancing export intensity of entrepreneurial firms through bricolage and international opportunity recognition: The differential roles of explorative and exploitative learning. *Journal of Business Research*, 156. doi: 10.1016/j.jbusres.2022.113467.
- Duan, H., Wang, Z., Yi, Z., & Su, X. (2024). Network embeddedness, entrepreneurial bricolage, and family farm sustainability. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 8. doi: 10.3389/fsufs.2024.1361882.
- Duymedjian, R., & Rüling, C. C. (2010). Towards a foundation of bricolage in organization and management theory. *Organization studies*, 31(2), 133-151. doi: 10.1177/0170840609347051.
- Eltayeb, T. K., Zailani, S., & Ramayah, T. (2011). Green supply chain initiatives among certified companies in Malaysia and environmental sustainability: Investigating the outcomes. *Resources, conservation and recycling*, 55(5), 495-506. doi: 10.1016/j.resconrec.2010.09.003.
- Fiet, J. O., Piskounov, A., & Patel, P. C. (2005). Still searching (systematically) 1 for entrepreneurial discoveries. *Small Business Economics*, 25, 489-504. doi: 10.1007/s11187-004-2277-5.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 18(1), 39-50. doi: 10.1177/0022243781018001.
- Hariri, A., Naderi, N., & Shafiee, S. (2023). The Impact of Knowledge Management on Academic Entrepreneurship (Case Study: The University of Applied Sciences and Technology). *Journal of Entrepreneurship Research*, 2(1), 63-76. doi:

- 10.22034/jer.2023.1971438.1009 (in Persian).
- Hashim, N., Taleb, T. S., & Faudzi, M. S. M. (2024). Entrepreneurial bricolage and micro-business performance: A moderated mediation of innovation capability and digital marketing capabilities. *Journal of Strategic Marketing*, 32(8), 1274-1289. doi: 10.1080/0965254X.2023.2216203.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. In *New challenges to international marketing*, 20, 277-319. doi: 10.1108/S1474-7979(2009)0000020014.
- Hooi, H. C., Ahmad, N. H., Amran, A., & Rahman, S. A. (2016). The functional role of entrepreneurial orientation and entrepreneurial bricolage in ensuring sustainable entrepreneurship. *Management research review*, 39(12), 1616-1638. doi: 10.1108/MRR-06-2015-0144.
- Huang, C. H., & Tu, H. (2024). Entrepreneurial bricolage and innovation: the double-edged sword of knowledge diversity. *Innovation*, 1-25. doi: 10.1080/14479338.2024.2302121.
- Hughes, P., Hodgkinson, I. R., Hughes, M., & Arshad, D. (2018). Explaining the entrepreneurial orientation–performance relationship in emerging economies: The intermediate roles of absorptive capacity and improvisation. *Asia Pacific Journal of Management*, 35, 1025-1053. doi: 10.1007/s10490-017-9539-7.
- Iqbal, Q., Ahmad, N. H., & Halim, H. A. (2021). Insights on entrepreneurial bricolage and frugal innovation for sustainable performance. *Business Strategy & Development*, 4(3), 237-245. doi: 10.1002/bsd2.147.
- Jiang, W., Chai, H., Shao, J., & Feng, T. (2018). Green entrepreneurial orientation for enhancing firm performance: A dynamic capability perspective. *Journal of cleaner production*, 198, 1311-1323. doi: 10.1016/j.jclepro.2018.07.104.
- Kang, X., Chaivirutnukul, K., & Zeng, Y. (2023). The Influence of Entrepreneurial Bricolage on Opportunity Recognition for New Ventures Based on Artificial Intelligence. *Journal of Information Systems Engineering and Management*, 8(4).
- Khattak, M. S., & Ullah, R. (2021). The role of entrepreneurial orientation in tangible and intangible resource acquisition and new venture growth. *Managerial and Decision Economics*, 42(6), 1619-1637. doi: 10.1002/mde.3331.
- Kickul, J., Griffiths, M., Bacq, S., & Garud, N. (2018). Catalyzing social innovation: is entrepreneurial bricolage always good? *Entrepreneurship & Regional Development*, 30(3-4), 407-420. doi: 10.1080/08985626.2017.1413771.
- Kuckertz, A., & Wagner, M. (2010). The influence of sustainability orientation on entrepreneurial intentions—Investigating the role of business experience. *Journal of Business Venturing*, 25(5), 524-539. doi: 10.1016/j.jbusvent.2009.09.001.
- Lassila, S., Rieple, A., & Ennis, C. (2021). Bricolage—a mindset of resourcefulness: Stories as a vehicle for mediating means into resources. *HHBIC 2021*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230913124257>.
- Lechner, C., & Gudmundsson, S. V. (2014). Entrepreneurial orientation, firm strategy and small firm performance. *International Small Business Journal*, 32(1), 36-60. doi: 10.1177/0266242612455034.
- Lin, H., Chen, L., Yu, M., Li, C., Lampel, J., & Jiang, W. (2021). Too little or too much of good things? The horizontal S-curve hypothesis of green business strategy on firm performance. *Technological Forecasting and Social Change*, 172. doi: 10.1016/j.techfore.2021.121051.
- Liu, X., & Zhang, L. (2024). Entrepreneurial Bricolage, Business Model Innovation, and Sustainable Entrepreneurial Performance of Digital Entrepreneurial Ventures: The Moderating Effect of Digital Entrepreneurial Ecosystem Empowerment. *Sustainability*, 16. doi: 10.3390/su16188168.
- Mayaux, P. L., Dajani, M., Cleaver, F., Naouri, M., Kuper, M., & Hartani, T. (2023). Explaining societal change through bricolage: Transformations in regimes of water governance. *Environment and Planning E: Nature and Space*, 6(4), 2654-2677. doi:

- 10.1177/251484862211436.
- Moradi, S., Abdollahi, A., Hoseinikashkooye, S., & Khorshidi, G. (2025). A conceptual model for controlling strategic assumptions in entrepreneurial business management: integrating change analysis and intelligent strategic orientation. *Education and Management of Entrepreneurship*, 4(1), 127-144. doi: 10.22126/eme.2025.12049.1169 (in Persian).
- Mostafiz, I., & Goh, S. K. (2018). International women entrepreneurs and international opportunity recognition skills for start-up ventures. *Journal for International Business and Entrepreneurship Development*, 11(3), 201-220. doi: 10.1504/JIBED.2018.095171.
- Muñoz, P., & Cohen, B. (2018). Sustainable entrepreneurship research: Taking stock and looking ahead. *Business Strategy and the Environment*, 27(3), 300-322. doi: 10.1002/bse.2000.
- Naderi, N., KHodadousti, M., & Khosravi, E. (2025). Conceptualizing the Improvement of Entrepreneurial Behavior Among Students at Razi University with an Emphasis on the Development of Entrepreneurship Education. *Journal of Entrepreneurship Research*, 4(1), 37-52. doi: 10.22034/jer.2024.2015048.1071 (in Persian).
- Naderi, N., Rezaee, B., Karamian, F., & Khosravi, E. (2025). Exploring the Phenomenon of Non-Participation of Beneficiaries of the Imam Khomeini Relief Foundation in Kermanshah Province in Entrepreneurship and Employment Generation Projects: Application of Grounded Theory. *Education and Management of Entrepreneurship*, 3(4), 91-114. doi: 10.22126/eme.2025.11821.1148 (in Persian).
- Nelson, R., & Lima, E. (2020). Effectuations, social bricolage and causation in the response to a natural disaster. *Small Business Economics*, 54, 721-750. doi: 10.1007/s11187-019-00150-z.
- Nor-Aishah, H., Ahmad, N. H., & Thurasamy, R. (2020). Entrepreneurial leadership and sustainable performance of manufacturing SMEs in Malaysia: The contingent role of entrepreneurial bricolage. *Sustainability*, 12. doi: 10.3390/su12083100.
- O'Reilly, C., & Binns, A. J. (2019). The three stages of disruptive innovation: Idea generation, incubation, and scaling. *California management review*, 61(3), 49-71. doi: 10.1177/00081256198418.
- Omerzel Gomezelj, D., & Kušce, I. (2013). The influence of personal and environmental factors on entrepreneurs' performance. *Kybernetes*, 42(6), 906-927. doi: 10.1108/K-08-2012-0024.
- Rajaei Lari, Z., Alami, F., & Abbasi Kasani, H. (2024). Conceptualizing the role of job education and employment opportunities in enhancing entrepreneurial attitudes among sixth-grade students. *Education and Management of Entrepreneurship*, 3(1), 44-17. doi: 10.22126/eme.2024.10280.1090 (in Persian).
- Reuber, A. R., Knight, G. A., Liesch, P. W., & Zhou, L. (2018). International entrepreneurship: The pursuit of entrepreneurial opportunities across national borders. *Journal of International Business Studies*, 49, 395-406. doi: 10.1057/s41267-018-0149-5.
- Santos, L. L., Borini, F. M., Oliveira Jr, M. d. M., Rossetto, D. E., & Bernardes, R. C. (2022). Bricolage as capability for frugal innovation in emerging markets in times of crisis. *European Journal of Innovation Management*, 25(2), 413-432. doi: 10.1108/EJIM-06-2020-0225
- Sarasvathy, S. D. (2001). Causation and effectuation: Toward a theoretical shift from economic inevitability to entrepreneurial contingency. *Academy of Management Review*, 26(2), 243-263. doi: 10.5465/amr.2001.4378020.
- Sarasvathy, S. D., Dew, N., Velamuri, S. R., & Venkataraman, S. (2010). Three views of entrepreneurial opportunity: Springer. doi: 10.1007/978-1-4419-1191-9_4.
- Senyard, J., Baker, T., & Steffens, P. (2010). Entrepreneurial bricolage and firm performance: Moderating effects of firm change and innovativeness. *Paper presented at the Annual Meeting of the Academy of Management*.
- Senyard, J., Baker, T., Steffens, P., & Davidsson, P. (2014). Bricolage as a path to innovativeness for resource constrained new firms. *Journal of Product Innovation*

- Management*, 31(2), 211-230. doi: 10.1111/jpim.12091.
- Shafiepour, D., Aslani, F., & Bahmani, A. (2023). Survey the Impact of Green Entrepreneurial Orientation and Dynamic Capabilities on Sustainable Business Performance: The Mediating Role of Green Innovation Performance. *J Entrepreneurial Strategies Agric*. 10(2), 15-30. doi: 10.61186/jea.10.20.14. (in Persian).
- Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25(1), 217-226. doi: 10.5465/amr.2000.2791611.
- Simba, A., Ojong, N., & Kuk, G. (2021). Bricolage and MSEs in emerging economies. *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 22(2), 112-123. doi: 10.1177/1465750320969621.
- Singh, H., & Mahmood, R. (2014). Manufacturing strategy and export performance of small and medium enterprises in Malaysia: moderating role of external environment. *International Journal of Business and Commerce*, 3(5), 37-52.
- Sivathanu, B., & Pillai, R. (2020). An empirical study on entrepreneurial bricolage behavior for sustainable enterprise performance of startups: Evidence from an emerging economy. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 12(1), 34-57. doi: 10.1108/JEEE-01-2019-0009.
- Sun, Y., Du, S., & Ding, Y. (2020). The relationship between slack resources, resource bricolage, and entrepreneurial opportunity identification—based on resource opportunity perspective. *Sustainability*, 12(3). doi: 10.3390/su12031199.
- Tehseen, S., Kayani, U. N., Haider, S. A., Aysan, A. F., Johara, F., Hossain, S. M., & Khalid, S. (2024). Unpacking the mechanisms of entrepreneurial bricolage for new venture growth: the mediating roles of new venture adaptiveness and innovative ambidexterity. *Cogent Business & Management*, 11(1), 2316357. doi: 10.1080/23311975.2024.2316357.
- Terán-Yépez, E., Marín-Carrillo, G. M., Del Pilar Casado-Belmonte, M., & De Las Mercedes Capobianco-Uriarte, M. (2020). Sustainable entrepreneurship: Review of its evolution and new trends. *Journal of cleaner production*, 252. doi: 10.1016/j.jclepro.2019.119742.
- Tsilika, T., Kakouris, A., Apostolopoulos, N., & Dermatis, Z. (2020). Entrepreneurial bricolage in the aftermath of a shock. Insights from Greek SMEs. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 32(6), 635-652. doi: 10.1080/08276331.2020.1764733.
- Van Vuuren, J., & Alemayehu, B. Z. (2018). The role of entrepreneurship in transforming efficiency economies into innovation-based economies. *The Southern African Journal of Entrepreneurship and Small Business Management*, 10(1), 1-12.
- Vogel, P. (2017). From venture idea to venture opportunity. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 41(6), 943-971. doi: 10.1111/etap.12234.
- Wang, C., Zhang, X. e., Zhang, S., Le, Y., & Li, Q. (2024). How to convert entrepreneurial alertness into the performance of new ventures via entrepreneurial bricolage: the moderating effect of environmental dynamism. *Sage Open*, 14(3). doi: 10.1177/21582440241286609.
- Wang, Z., & Zhang, J. (2023). Nexus between corporate environmental performance and corporate environmental responsibility on innovation performance. *Environment, Development and Sustainability*, 25(10), 11645-11672. doi: 10.1007/s10668-022-02546-6.
- Welter, C., Mauer, R., & Wuebker, R. J. (2016). Bridging behavioral models and theoretical concepts: effectuation and bricolage in the opportunity creation framework. *Strategic entrepreneurship journal*, 10(1), 5-20. doi: 10.1002/sej.1215.
- Witell, L., Gebauer, H., Jaakkola, E., Hammedi, W., Patricio, L., & Perks, H. (2017). A bricolage perspective on service innovation. *Journal of Business Research*, 79, 290-298. doi: 10.1016/j.jbusres.2017.03.021.
- Wu, S., Luo, Y., Zhang, H., & Cheng, P. (2024). Entrepreneurial bricolage and entrepreneurial performance: The role of business model innovation and market orientation. *Heliyon*, 10(4). doi: 10.1016/j.heliyon.2024.e26600.
- Xiaobao, P., Rui, G., Jiewei, Z., & Xiaofan, S. (2022). The impact of resource bricolage on

entrepreneurial orientation in start-ups: the moderating roles of TMT heterogeneity and TMT behavioral integration. *Frontiers in Psychology*, 13, 900177. doi: 10.3389/fpsyg.2022.900177.

Zivdar, M. (2020). Entrepreneurial Opportunities: Models and Approaches, Assumptions and Viewpoints. *Science and Technology Policy Letters*, 9(4), 47-56. doi: 20.1001.1.24767220. 1398.09.4.4.4. (in Persian).

